

Nr 103.

Av herr **af Ekenstam**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående förändring av tullsatserna å socker och sirap m. m.*

Då 1908 års Riksdag efter proposition från Kungl. Maj:t beslöt sådan ändring i dittills gällande bestämmelser för sockerbeskattningen, att skatten för raffinerat socker skulle ökas med 3 öre och en motsvarande nedsättning av tullen å utländskt socker skulle ske, ansågs detta vara en så stark påkänning för sockerindustrien, att en respittid på 5 år för genomförandet av dessa förändringar i sockerskattelagstiftningen lämnades densamma. Skattehöjningen, resp. tullsänkningen skulle icke träda i full tillämpning med de då bestämda skatte- och tullsatserna förrän innevarande år eller 1913, från och med vilket år alltså skatten å raffinerat socker är 16 öre och tullen å utländskt dylikt socker utgår med 14 öre. Det kunde nu hava förväntats, att dessa skatte- och tullsatser skulle fått äga bestånd någon tid framåt, så att verkningarne av dem, närmast av den sänkta tullen, å industriens och den därmed intimt sammanhängande råvaruproduktionens villkor skulle kunnat med någon grad av erfarenhet överskådas efter den anpassning, varpå man år 1908 såväl som städse annars, då det gällt denna produktion, med så mycken tillförsikt ansett sig kunna förlita sig. Den stora sammanslagningen av de äldre sockerfabriksbolagen, som hade kommit till stånd kort innan den nya skattelagstiftningen, var en faktor av så stor betydelse, att det väl kunde vara anledning låta erfarenheten konstatera, huruvida det varit just denna koncentration av industriens förvaltning eller jämväl andra omständigheter utanför sammanslagningen, såsom temporärt höga priser i utlandet eller dylikt, som förorsakat en för industrien och betodlingen så gynnsam utveckling av förhållandena under de av Riksdagen lämnade respitåren, att, jämte det statens inkomst av sockerskatten år efter år

ökats, industrien och betodlingen kunnat fortgå med för båda dessa parter tillfredsställande resultat. Ett sådant avvaktande av erfarenheten tyckes emellertid icke hava ansetts nödigt. Det har synts Kungl. Maj:t klart, att sockerindustrien kan tåla än hårdare belastningar, och åt en kommitté, den så kallade trustkommittén, har Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 22 december 1911 lämnat i uppdrag att utreda, i hur stor omfattning detta bör anses kunna ske.

Under hänvisning till det erkännansvärda syftet att söka bringa ned priset å en konsumtionsartikel, som numera är att betrakta som en nödvändighetsvara, har Kungl. Maj:t i den till innevarande års Riksdag avlämnade nådiga propositionen nr 35 angående förändring av tullsatserna å socker och sirap m. m. föreslagit vittgående tullsänkningar å socker. I konsekvens med det åberopade motivet till åtgärden har ingen skattehöjning ifrågasatts. Efter en ingående undersökning av de omständigheter, som enligt ovannämnda kommitterades mening influera på det dem förelagda spørsmålet, hava dessa ansett 10 öre per kilogram beteckna den tullsats, som för närvarande bör fastställas vid införsel av raffinad och, under förutsättning av raffinadtullens fastställande till detta belopp, tullen å råsocker böra sättas till 7 öre per kilogram; för raffinadsocker alltså — och det är denna tull, som för alla övriga tullsatser å olika sockerarter är den normerande — en tullsänkning av 4 öre. Kungl. Maj:t har emellertid icke velat erkänna bärigheten av de skäl för tullsänkningens begränsande till detta belopp, de kommitterade anfört, utan har velat anse detta belopp som ett minimum, vilket Riksdagen med iakttagande i övrigt av konstitutionella former redan nu bör förklara sig beredd att sänka med ytterligare 3 öre eller till 7 öre.

För en och var förefaller Kungl. Maj:ts förslag, alldeles fränsett de teoretiska uträkningar, som lagts till grund därför, vara så ödesdigert för industrien, att man måste à priori känna sig övertygad om dess överdrift. Men även de kommitterades förslag, fastän baserat som det är på till synes noggranna beräkningar, måste väcka betänksamhet, då redan en tullsänkning av det omfång, deras förslag innebär, med nödvändighet måste verka till en sådan rubbning i sockerindustriens livsbetingelser, att den skall bliva av avgörande betydelse för dess egen och den med densamma oupplösligt sammanhängande betodlingens framtida bestånd och utveckling. Det har därför synts vara av allra högsta vikt att erfara, huruvida de beräkningar, som förekomma i de kommitterades utredning, kunna antagas för oemotsägligt riktiga eller tilläventyrs i sig innebära misstag eller förbiseenden, vilka — om de icke justeras — alltså skola kunna få ett rent av fördärvbringande inflytande

på det beslut, Riksdagen har att fatta över det nu framlagda kungl. förslaget.

Jag håller före, att ingen är närmare till att underkasta de kommitterades utredning den sakkunniga kritik, jag här antytt såsom nödvändig, än sockerindustriens egna målsmän. Jag har av denna grund från svenska sockerfabriksaktiebolaget begärt och erhållit ett uttalande över trustkommitténs utredning, vilket jag här såsom bilaga åberopar.

Av detta uttalande framgår, att de kommitterades uträkningar ingalunda kunna tillmätas det vitsord, utan vilket det skulle vara rent ansvarslöst att lägga dem till grund för ett avgörande av den genomgripande fråga, det här gäller. Med uträkningar, verifierade ur samma källor och på samma sätt sammanställda som dem, kommittén begagnat, har svenska sockerfabriksaktiebolaget visat, att de merkostnader för den svenska sockerindustrien, som de kommitterade och delvis jämväl Kungl. Maj:t ansett böra gå i avräkning å föreslagna tullsats, innan det kan talas om att dessa utgöra något industriskydd, blivit felaktigt och för lågt uträknade. Man kan därvid icke värja sig för den uppfattningen, att bristfälligheterna i de kommitterades beräkningar, huru stort erkännande man än vill skänka åt dessa, dock alltför tydligt visa hän på att hos dem, som haft sig uppdraget att utföra dem, saknats just den ingående sakkunskap, utan vilken alla kalkyler, om än så skickligt utförda, slutligen »hänga i luften». Korrigerade i enlighet med den av svenska sockerfabriksaktiebolaget utarbetade promemorian, synas de tal, som ur beräkningarne framkomma, giva vid handen, att ingen sänkning alls kan anses vara påkallad i de nu för socker gällande tullsatserna. Därtill kommer, att det förbilligande av de allmänna livsmedelskostnaderna, som av Kungl. Maj:t framhållits såsom den bärande grunden för hela förslaget, skulle även med den föreslagna tullsänkningen uppnås allenast i så ringa omfattning, att det väl kan sättas i fråga, huruvida för det betydelselösa resultat i sådant syfte, som av förslagets genomförande skulle vinnas, en åtgärd, så nedbrytande för industri och jordbruk, som i den kungl. propositionen nr 35 föreslås, överhuvudtaget skulle kunna försvaras. Jag förmenar, att så ingalunda är fallet.

Med hänsyn härtill, och då den utredning, vartill Riksdagen för ett avgörande av frågan har att lita, så litet styrker det kungl. förslaget, att den fastmer synes bevisa, att nu gällande tullsats alls icke äro för höga, därest ett berättigat skydd genom dem skall beredas sockerindustrien och betodlingen i riket, yrkar jag avslag å den kungl. propositionen, samt att Riksdagen må besluta:

dels att tullsatserna å nedannämnda varor skola fortfarande från och med den 1 januari 1914 utgöra följande belopp för kilogram, nämligen:

å socker, raffinerat, alla slag, såsom topp-, kandi- och kak- samt krossat eller pulveriserat socker, 14 öre;

å socker, oraffinerat, till färgen icke mörkare än nr 18 av den i världshandeln gällande holländska standard, likaledes 14 öre;

å socker, oraffinerat, till färgen mörkare än samma standardnummer, även om varan inkommer i upplöst eller flytande tillstånd, 9 öre;

å sirap och melass 10 öre;

dels ock att tulltaxans nu gällande bestämmelser för restitution av tullmedel under vissa förutsättningar må lämnas orubbade.

Stockholm den 18 februari 1913.

Th. af Ekenstam.

I motionen instämma:

Carl Fr. Beckman.

J. Johanson.

Ludvig Danström.

Axel Rooth.

Joh. Nilsson.

Bilaga.

Promemoria.

Uti Kungl. Maj:ts till innevarande års Riksdag avlämnade nådiga proposition nr 35 angående förändring av tullsatserna å socker och sirap m. m. har vid de beräkningar, som lagts till grund för de föreslagna förändringarnas omfång förekommit förbiseenden och felaktigheter, som göra, att dessa beräkningar icke utan vidare kunna tagas för goda vid avgörandet av den kungl. propositionen. Såsom huvudsaklig grund för Kungl. Maj:ts framställning har lagts den utredning angående sockerlagstiftningen, som blivit verkställd av särskilda kommitterade enligt nådigt beslut den 22 december 1911.

Dessa kommitterade hava av anledning, som i den kungl. propositionen angives, inriktat sitt arbete på en jämförande utredning av de förhållanden, som äro konstituerande för sockerproduktionen i de tre länderna, Sverige, Danmark och Tyskland. Resultatet av ifrågavarande utredning är, att den svenska sockerindustrien skulle på grund av skiljaktigheten av förhållandena inom de olika länderna vara den tyska underlägsen på sådant sätt, att tillverkningen av raffinad av vitbetor skulle i Sverige bliva kronor 5: 85 per 100 kilogram dyrare än i Tyskland. Av denna merkostnad för den svenska industrien belöper sig enligt kommitterade ett belopp av kronor 3: 89, avrundat till kronor 4: —, på sådana utgifter, som icke stå i sammanhang med »industriens tekniska eller ekonomiska organisation», under det att kronor 1: 85 skulle vara en merkostnad, som skulle kunnat vara undviken, om industrien varit på annat sätt organiserad.

Uti den sammanfattning, som blivit gjord å pag. 22 av kungl. propositionen, redogöres till en början för tillkomsten av kronor 3: 89 av ifrågavarande belopp sålunda:

»Sammanfattas resultaten av den gjorda undersökningen på dess nuvarande stadium, skulle sålunda erhållas följande siffermässiga uttryck för den här åsyftade jämförelsen mellan de tre länderna.

1. *Betkostnad.* För 100 kilogram socker i betan betalas i Sverige 0: 11 kronor mindre än i Danmark, men 3 kronor mera än i Tyskland.

2. *Arbetslön i råsockerfabriker.* I Sverige samma höjd som i Danmark, medan den är 0: 28 kronor per 100 kilogram råsocker högre i Sverige än i Tyskland.

3. *Fabrikationsförlust vid raffinadproduktion.* I Sverige lika stor som i Danmark, men 0: 33 kronor per 100 kilogram raffinad högre än i Tyskland.

4. *Arbetslön i raffinaderier.* Liksom i råsockerfabriker, således i Sverige och i Danmark 0: 28 kronor per 100 kilogram raffinad högre än i Tyskland.

I anslutning till dessa kalkyler kan således antagas, att *produktionskostnaden — utan hänsynstagande till industriens förevarande tekniska eller ekonomiska organisation — är i Sverige för framställande av 100 kilogram raffinad ur vitbetan 3: 89 kronor större än i Tyskland samt 0: 11 kronor mindre än i Danmark. För 100 kilogram råsocker äro motsvarande siffror 3: 28 samt 0: 11.»*

Vi tillåta oss nu att beträffande *betkostnaden* påpeka följande:

A) vid beräkningen av de svenska priserna har alldeles lämnats ur räkningen det faktum, att i Sverige vid inköpet av vitbetor vägningen sker på sådant sätt, att en undervikt vid fabriken städse uppkommer. Denna undervikt är skillnaden mellan den inköpta vikten och den vikt, som verkligen kommer till förarbetning i fabriken, och motsvaras av jord, som vid provtvättningen icke kunnat rensas bort från betorna, betrötter, betsvansar, sten m. m.; den utgjorde vid svenska sockerfabriksaktiebolagets fabriker

1906	39,569.2	ton	eller	3.81	procent
1907	41,035.7	»	»	5.16	»
1908	47,506.9	»	»	5.21	»
1909	50,093.7	»	»	5.52	»
1910	40,598.6	»	»	3.71	»
I medeltal:				4.68	»

Vid såväl danska som tyska fabriker äger vid uppvägningen för inköpet av vitbetorna sådana avdrag rum, att ingen undervikt vid avverkningen förekommer. Vid det genomseende av tyska facktidskriften Die Deutsche Zuckerindustrie, varom mera talas här nedan i fråga om priset å tyska vitbetorna, och vari förekommer en mängd redogörelser för tyska vitbetssockerfabrikernas ekonomiska och tekniska resultat, finnes endast i ett enda fall talat om en undervikt, som emellertid endast var en halv procent.

Det är alldeles givet, att detta förhållande fördyrar vitbetorna för den svenska tillverkaren, enär han i stället för 100 kilogram vitbetor erhåller allenast 100 kilogram med avdrag av undervikten, i medeltal för ifrågavarande 5 år således (100—4.68) 95.32 kilogram.

Om de svenska priserna i enlighet härmed omräknas, bliva de för

1906	2: 52	i stället för	2: 43,	skillnad	9 öre
1907	2: 49	»	»	2: 36,	» 13 »
1908	2: 74	»	»	2: 60,	» 14 »
1909	2: 64	»	»	2: 49,	» 15 »
1910	2: 73	»	»	2: 63,	» 10 »
I medeltal:	2: 62	»	»	2: 50,	» 12 »

Denna ökning av 12 öre skall således vid beräkningen läggas till de svenska priserna.

B) Uti de kommitterades beräkningar har hänsyn ansetts icke behöva tagas därtill, att de svenska fabrikena måste betala halva frakten för vitbetor, som transporteras på järnväg. De kommitterade påstå nämligen beträffande Danmark, att den danske fabrikantens något gynnsammare ställning i detta hänseende torde »uppvägas därav, att i Danmark anordningar med å fälten utlagda betspår för transport av betorna till fabriken eller någon av de talrika saftstationerna äro mycket vanliga och sålunda fabrikantens kostnader för betornas fraktande härigenom ökas». Vidare anföra de kommitterade, att ifrågavarande betspår i danska bolagets senaste bokslut voro upptagna till 1.3 miljoner kronor. Verkliga förhållandet är emellertid, att ifrågavarande spår ingalunda »öka de danska fabrikanternas kostnader för betornas fraktande», ty det danska bolaget låter av betodlare för ifrågavarande

transport betala sig en frakt av 12 öre per 100 kilo vid avstånd mellan 2 mil och 1 1/2 mil, 10 öre per 100 kilo vid avstånd mellan 1 1/2 och 1 mil och 8 öre vid avstånd under en mil.

Beträffande förhållandena i Tyskland anse de kommitterade, att man vid jämförelsen icke behöver taga någon hänsyn till huruvida de tyska fabrikena betala några frakter för vitbetorna eller ej. Förhållandet är emellertid, att i de huvudsakligen sockerproducerande trakterna av Tyskland fabrikena ligga med korta avstånd från varandra, vadan de flesta vitbetorna bliva körda direkt från fältet till fabriken. Om det någon gång undantagsvis kan hända, att en tysk fabrik betalar järnvägsfrakt för vitbetor, så kan detta icke inverka på den stora exportindustrien, som är förlagd till ytterst fördelaktiga områden, och från vilken konkurrensen med Sverige just skulle komma. Det är på grund härav alldeles oriktigt att vid beräkningen av svenska betpriset icke upptaga de järnvägsfrakter, som fabrikena betala, isynnerhet som det rör sig om mycket stora belopp. Svenska sockerfabriksaktiebolagets utgifter för betfrakter voro

1906	vid en avverkning av	998,781.5	ton	kr.	643,917:72	eller	pr	100	kg.	6.5	öre
1907	»	»	»	»	754,785.7	»	»	»	»	7.8	»
1908	»	»	»	»	863,716.6	»	»	»	»	7.5	»
1909	»	»	»	»	857,292.5	»	»	»	»	8.1	»
1910	»	»	»	»	1,053,961.5	»	»	»	»	7.7	»
											I medeltal: 7.5 »

C) Uti Sverige har på grund av de starka påtryckningar, som vitbetsodlarna gjort under påpekande bland annat av de mindre tillfredsställande trafikförhållandena vid en del järnvägar, utbildat sig ett system för vitbetsmottagningen, som består däri, att fabrikena placerat ut vågstationer och betupplagsplatser vid en mängd järnvägsstationer. Vid dessa stationer, som uppgå till ett antal av 149, måste nu hållas vågmästare och provtvättningskontrollant samt en hel del folk för provtvättning, lastning etc. Dessa vågstationer, som äro tillkomna uteslutande för lantmannens nytta och bekvämlighet, äro en egendomlighet för vårt land. Fabriken har av dem ingen som helst nytta, snarare tvärtom, på grund av svårigheter för kontrollen. Stationernas eventuella indragning torde från betodlarehåll möta ett mycket starkt motstånd, och det är fullt rättvist, att kostnaderna för dessa stationer läggas på vitbetorna.

Utgifterna härför vid de fabriker, som tillhöra Svenska sockerfabriksaktiebolaget, voro

1906	kronor	436,884:07	eller	pr	100	kilo	vitbetor	4.4	öre	
1907	»	350,624:46	»	»	»	»	»	4.6	»	
1908	»	373,965:09	»	»	»	»	»	4.3	»	
1909	»	380,299:08	»	»	»	»	»	4.4	»	
1910	»	464,261:49	»	»	»	»	»	4.4	»	
										I medeltal: 4.4 »

D) De för Danmark uppgivna vitbetspriserna inkludera den del av fabrikenas vinst, som tillkommer vitbetsleverantörerna. Det är naturligtvis en stor skillnad att vara bunden vid ett fast högt vitbetspris såsom i Sverige mot att kunna utgå från ett lågt grundpris som i Danmark, där fabrikena, sedan grundpriset är betalt, hava rättighet att tillgodoräkna sig *dels 5 procent å sina fonder och dels 5 procent*

å aktiekapitalet. Först därefter utgår vinstandelen, resten av betpriset, till vitbetsodlarna. Att under en del gynnsamma år vinstandelarna för jordbrukarna sprungit upp ganska högt, är en sak för sig. Fabriksvinsterna hava samma år varit i motsvarande grad höga.

Förhållandet i Danmark ställer sig på grund av den utav de kommitterade flerstädes åberopade danska utredningen sålunda:

År.	Grundpris per 100 kilo Kr.	Tillägg av 25 öre för tillbaka- lämnad betmassa	Tillägg av 0.015 kr. per 100 kilogram »för nedkul- ningspenge»	Summa Kr.	Andel i fabriks- vinsten Kr.	Total likvid för vitbetorna per 100 kilo- gram Kr.
1906	1: 24	0: 25	0.015	1: 50.5	0: 58.568	2: 09.068
1907	1: 28	0: 25	0.015	1: 54.5	0: 65.560	2: 20.060
1908	1: 30	0: 25	0.015	1: 56.5	0: 83.004	2: 39.504
1909	1: 46	0: 25	0.015	1: 72.5	0: 68.192	2: 40.692
1910	1: 30	0: 25	0.015	1: 56.5	0: 54.504	2: 11.004
Medeltal	1: 32	0: 25	0.015	1: 58	0: 66	2: 24

I denna tabell är tillägget i priset för betmassan räknat till 25 öre per 100 kilogram betor. Kommitterade hava för Sverige och Tyskland räknat värdet till 25 öre, men för Danmark till 26 à 27 öre. Anledningen härtill är obekant.

Det möter rätt stora svårigheter att få reda på vad vitbetorna kosta de tyska fabrikena, enär uti redogörelserna för sockerbolagens verksamhet endast sparsamma uppgifter därom förekomma. Vid genomseende av facktidningen Die Deutsche Zuckerindustrie för 1910, varest massor av dylika redogörelser förekomma, finner man emellertid följande uppgifter för kostnaderna för köpbetor: sockerfabriken Rastenburg enligt berättelsen för 1908/9 kostnaderna för vitbetorna incl. frakt, avståndstillägg och nedläggningspengar i runt tal 1 Mark mot 90 Pf. året förut; Hasedo-Förste för 1909/10 incl. frakt, avståndstillägg och nedläggningspengar Mark 1:03 mot Mark 1: — föregående år; Rantheim 1909/10: köpbetorna betalades med 1 Mark; Malchin 1909/10: betorna betalades med 0:99 Mark mot Mark 1:015 föregående år; Wolldecker Aktien Zuckerfabrik 1909/10: aktiebeter Mark 1:10, köpbeter Mark 1: —; Strassburg U. K. 1909/10: Mark 1:06; Gúshow 1:01.54; Körbisdorf »hela utgiften» 1:00.5 mark mot M. 0:99.5 förra året, allt per 50 kilogram. Vid andra fabriker torde priset vara högre. Det torde emellertid knappast kunna försvaras att, som kommitterade gjort, i en utredning av sådan betydelse som den ifrågavarande utgå från medeltalet mellan högsta och lägsta priset. Hänsyn hade bort tagas därtill, att i de tyska provinser, där den största produktionen för export äger rum, prisen även äro lägre. Då det emellertid synes vara omöjligt komma till något exakt resultat, göres här ingen ändring i kommitterades siffror å pag. 149 av bilagan, i vilka emellertid *samtliga utgifter* för betorna måste anses inbegripna.

Av vad anledning omräkningen av Mark till kronor (pag. 13 av kungl. propositionen) skett efter en kurs av 90 öre per Mark, framgår icke av texten. Rättelse bör naturligtvis ske, och torde en kurs av 89.10 vara lämplig.

Ställer man nu upp en jämförelse mellan de svenska, danska och tyska priserna, kommer man till följande resultat:

Sverige.

År	Kommitterades pris Kr.	Tillägg för smutsprocent Kr.	Tillägg för frakt Kr.	Tillägg för vägstationer Kr.	Summa Kr.
1906	2: 43	0: 09	0.065	0.044	2: 62.9
1907	2: 36	0: 13	0.078	0.046	2: 61.4
1908	2: 60	0: 14	0.075	0.043	2: 85.8
1909	2: 49	0: 15	0.081	0.044	2: 76.5
1910	2: 63	0: 10	0.077	0.044	2: 88.1
I medeltal	2: 50	0: 12	0.075	0.044	2: 74

Danmark.

År	Ovillkorligt pris per 100 kilogram Kr.	Pris inclusive vinstandel per 100 kilogram Kr.
1906	1: 50.5	2: 09.068
1907	1: 54.5	2: 20.060
1908	1: 56.5	2: 39.504
1909	1: 72.5	2: 40.692
1910	1: 56.5	2: 11.004
I medeltal	1: 58	2: 24

Tyskland.

År	Kommitterades siffror pag. 149 av bilaga 1	Samma priser omräknade till kronor efter en kurs av 89: 10	Vitbetspriset med tillägg av 25 öre för kostnads- fritt återlämnad betmassa
1906	1: 87	1: 67	1: 92
1907	1: 87	1: 67	1: 92
1908	2: 13	1: 90	2: 15
1909	2: 19	1: 95	2: 20
1910	2: 25	2: —	2: 25
I medeltal	—	—	2: 09

Beträffande kommitterades uträkning av den andel i kostnaden för det färdiga sockret, som härleder sig från betpriset, få vi anföra följande:

Då beskattningen av den inhemska sockerproduktionen infördes, använde man i såväl Sverige som Tyskland den så kallade råmaterials-katten, det vill säga, man betalade en viss skatt för varje kilogram vitbetor. I följd härav hade tillverkarne stor fördel av att vinna så mycket färdigt socker ur vitbetorna som möjligt, ty vad som erhöles utöver en viss kvantitet var ju fritaget för skatt. I följd härav uppfunnos en mängd metoder att uttaga socker ur melassen, det vill säga, den rest-sirap, som erhöles vid den vanliga tillverkningen av vitbetssocker. I såväl Tyskland

som Sverige byggdes härför vid de flesta vitbetssockerfabriker så kallade sacharatfabriker. När nu i stället för råvaruskatten infördes den så kallade fabrikatsskatten, förändrades förhållandena helt och hållet, ty nu drabbade skatt jämväl det socker, som tillverkades i sacharatfabrikerna. I Tyskland, varest fabrikatsskatten infördes redan 1892, hava fabrikerna länge sedan nedlagt sacharatmetoden, och i Sverige, varest förändringen infördes 1906, hålla de som bäst på att följa exemplet. Att anläggningarne för tillverkning av socker ur melass (sacharatmetoden) skulle försvinna, då produktbeskattningen infördes, förutsågs för övrigt redan i Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 76 till 1905 års Riksdag, i vilken förslag gjordes till införandet av nuvarande sockerbeskattningssystem.

Vid den jämförelse av sockerutbytet i Sverige, Danmark och Tyskland, som kommitterade verkställt, har uti utbytet vid de svenska fabrikerna inräknats även sacharatsocker, under det att sådant under de år, som jämförelsen omfattar, icke tillverkats vid vare sig de tyska eller danska vitbetssockerfabrikerna (vid de senare har över huvudet aldrig tillverkats sacharatsocker). Då nu den svenska sacharat-tillverkningen, om den tillämpade tullförändringen träder i kraft, bliver fullständigt oekonomisk och sålunda kommer att upphöra, måste de kommitterades uträkning korrigeras i enlighet därmed på så sätt, att avdrag i svenska utbytet sker för under jämförelsetiden av sacharat tillverkat socker.

Enligt utdrag ur Svenska sockerfabriksaktiebolagets fabriksböcker uppgick kvantiteten tillverkat socker ur sacharat:

År	Vitbets- förarbetning Ton	Tillverkat socker ur sacharat Ton	Procent av vitbetor
1906	1,029,324	5,079.92	0.494
1907	771,170	4,265.98	0.553
1908	900,935	2,942.20	0.327
1909	896,940	3,378.65	0.379
1910	1,105,113	5,783.15	0.523
Medeltal	—	—	0.455

Från det för Sverige av kommitterade antagna utbytet måste alltså göras avdrag i enlighet med följande:

År	Av kommitterade antaget utbyte	Avdrag enligt ovanstående	Jämförbart utbyte
1906	15.82	0.494	15.326
1907	14.50	0.553	13.947
1908	15.23	0.327	14.903
1909	14.10	0.379	13.721
1910	15.75	0.523	15.227
Medeltal	15.08	—	14.62

Ett annat förhållande, som högst betydligt bidrager till att förrycka resultatet av jämförelsen, är att, såsom de kommitterade själva uppgiva, en tredjedel av danska råsockerfabrikernas tillverkning utgöres av socker för direkt konsum,

som alltså måste vara vida renare än det råsocker, som tillverkas vid de svenska fabrikerne. Det är en känd sak, att ju finare socker man vill tillverka, desto mindre bliver det kvantitativa utbytet. Härav framgår emellertid ganska tydligt, att de svenska och danska utbytetalen icke äro direkt jämförbara med varandra.

Det torde för övrigt vara ganska klart för var och en, som är förtrogen med jordbruksförhållanden, att det icke gärna kan vara någon skillnad mellan de danska och de svenska betorna. De äro vuxna å samma slags jordmån, i samma klimat och efter frö, köpt från samma firma. Att komplicera jämförelsen, på sätt kommitterade föreslagit, synes, även om det tillverkade sockret varit likvärdigt, fullständigt onödigt. Såsom ett faktum kvarstår, att vitbetorna i Sverige kosta fabrikerne i medeltal för fem år kronor 2:74 per 100 kilogram, och att de i Danmark kosta kronor 2:24, samt att, i det fall att industrien gått så illa, att danska bolaget icke kunnat dela ut mer än nått och jämnt 5 procent till aktieägarna, det icke behöft betala betorna med mera än kronor 1:58 per 100 kilogram, d. v. s. kronor 1:16 per 100 kilogram lägre än i Sverige.

Vill man emellertid med nu korrigerade tal för Sverige och Tyskland göra samma beräkning, som i den kungl. propositionen gjorts å sidan 14, erhåller man följande resultat.

De svenska vitbetorna kosta i medeltal kronor 2:74 för ett utbyte av 14.62 procent, vilket gör i betkostnad för 100 kilogram socker kronor 18:74 i stället för 16:57, således en skillnad av kronor 2:17 per 100 kilogram.

För Tyskland kosta vitbetorna kronor 2:09 per 100 kilogram, och är utbytet 15.55 procent. Betkostnaden bliver alltså kronor 13:43 per 100 kilogram i stället för kronor 13:57.

Ökningen i betkostnad i Sverige utöver vad kommitterade uträknat bliver alltså (kronor 2:17+0:14 =) kronor 2:31 per 100 kilogram socker.

I Danmark ställer sig betkostnaden, i händelse det lägre priset för betorna kommit till användning, i kronor 11:67 och vid det högre priset i kronor 16:54, varvid är att märka, att en tredjedel av sockret utgör konsumsocker.

Mot utredningen beträffande *arbetslönerne* måste följande anmärkningar göras.

Kommitterade redogöra å sidan 66 av bilagan 1 för de vid de svenska sockerfabrikerne gällande kollektivavtalen, men hava kommitterade därvid icke tagit hänsyn till bestämmelserna beträffande övertidsarbete, vilka bestämmelser just i fråga om sockerindustrien äro av ett mycket stort inflytande å fabrikerne kostnad för arbetet.

Enligt ifrågavarande kollektivavtal är ordinarie arbetstiden 10 timmar, och räknas tiden därutöver såsom övertid, som betalas med 25 procents tillägg för de två första timmarna samt därutöver med 50 procent tillägg. Vid vitbetssockerfabrikerne, varest arbetet under kampanjen pågår oavbrutet dag och natt, arbetas således 12 timmar. Enligt den av kommitterade uträknade medeltimlönen 35 öre betalas alltså kronor 4:38 per skift om 12 timmar.

I Danmark gälla helt andra bestämmelser. Enligt de uppgifter, som därifrån genom Svenska arbetsgivareföreningen blivit inhämtade, skall, där arbetarne äro skyldiga att kvarstanna vid sin plats 12 timmar, avlöningen per skift beräknas för 11 timmar. Enligt den av kommitterade uträknade medeltimlönen 37 öre betalas alltså kronor 4:07 per skift om 12 timmar.

Enligt infordrade uppgifter utgjorde under två veckor mitt i förra kampanjen veckoavlöningarne vid våra vitbetssockerfabriker till 4,311 med timpenning avlönade

grovarbetare i medeltal kronor 29: 96 per vecka och till 1,209 ackordsavlönade grovarbetare i medeltal kronor 36: 59 per vecka, således i medeltal för 5,520 grovarbetare kronor 31: 14 per vecka.

Vad de tyska fabrikena angår, så hava vi från femton stycken dylika förskaffat oss uppgifter om de utbetalda daglönerna (12 timmar) under kampanjen 1911, och utgöra de i medeltal Mark 2: 76, då emellertid maskinskötare och eldare medräknats. Detta stämmer ingalunda med den i kommitterades utredning uträknade timlönen, men beror detta på att kommitterade felaktigt antagit, att »10 effektiva arbetstimmar per dygn» är »den inom sockerindustrien vanliga arbetstiden». (Pag. 16 av kungl. propositionen.)

Man torde emellertid kunna utgå från att den förtjänst för vecka för manlig arbetare vid sockerfabrikerna i Tyskland, som kommitterade konstaterat (kungl. propositionen pag. 16), kan anses i medeltal riktig. Denna medelförtjänst är Mark 20: 27 eller à 89: 10 kronor 18: 06.

Jämför man härmed den svenska medelförtjänsten för timlönsarbetarne kronor 29: 96 per vecka, finner man att avlöningarne i Sverige äro 166 procent av de tyska.

Utgår man nu från den lägsta av kommitterade påvisade arbetskostnaden vid några större tyska fabriker (kungl. proposition pag. 17 & 18), varest avlöningen endast skulle utgöra kronor 1: 25 per 100 kilogram socker, finner man att i Sverige under samma förhållanden avlöningen hade varit 66 procent högre eller kronor 2: 08. Sveriges naturliga underlägsenhet på grund av arbetslönerna i råsockerfabrikerna skulle således motsvara kronor 0: 83 per 100 kilogram socker i stället för av kommitterade uträknade kronor 0: 28, således en ökning av kronor 0: 55.

Om man i enlighet med kommitterades utlåtande antager, att den naturliga underlägsenheten i avseende på arbetslöner är densamma i raffinaderierna som i råsockerfabrikerna, skulle en höjning av kronor 0: 55 även här anses berättigad. Emellertid är medelförtjänsten i raffinaderierna lägre på grund därav, att icke så mycket övertidsarbete är nödvändigt. Ett avdrag av 17 procent torde därför böra göras, då den naturliga underlägsenheten, som av kommitterade angivits till kronor 0: 28, skulle komma att ökas med kronor 0: 46 och således bliva kronor 0: 74. Anmärkas bör emellertid, att alla dessa beräkningar lida av det felet, att man icke har några absolut säkra uppgifter för de tyska arbetskostnaderna. Att de slutsatser, vartill kommitterade kommit, varit vilseledande, torde emellertid vara till fullo bevisat.

Uti de kommitterades yttrande säges i fråga om så kallade »övriga kostnader»:

»Det har visserligen framhållits, att den svenska industrien skulle nödgas betala högre pris för sitt bränsle, det vill säga stenkolen — den mest betydande av fabrikernas förbrukningsartiklar — än den tyska industrien, men övertygande skäl för denna uppfattning hava icke kunnat anföras.»

Härvid torde vara att bemärka, att, vad just stenkol angår, så hava redan ett par skånska järnvägar börjat med fördel använda *tyska* sådana, och hava även vid sockerfabrikerna försök med sådana kol blivit gjorda, varvid de befunnits jämn-goda med de engelska, då hänsyn till priset blivit tagen. Att de tyska kolen i Tyskland äro billigare än i Skåne, är väl alldeles givet.

Om man emellertid avser från andra slag av merkostnader än dem, till vilka hänsyn i kommitterades uträkning blivit tagen, så ställer sig saken på följande sätt:

De kommitterade hava (se pag. 22 i den kungl. propositionen) uträknat den naturliga merkostnaden för 100 kilogram socker till kronor 3: 89.

Härtill kommer nu		
under mom. 1) Betkostnad: tillägg i enlighet med ovanstående utredning	kronor	2: 31
under mom. 2) Arbetslön i råsockerfabriker enligt ovanstående.....	»	0: 55
under mom. 3) Fabrikationsförlust på raffinadproduktion, som av kommitterade blivit uträknad för av dem fastställda merkostnader, bör ökas med förlusten å här ovan konstaterade ökade kostnader, således å ökade betkostnader.....	kronor	2: 31
ökad arbetslön i råsockerfabrikerna	»	0: 55
Men härtill kommer den av kommitterade å pag. 25 & 31 uträknade merkostnaden kronor 1: 85, varav hälften antages drabba vitbetssockerindustrien	»	0: 93
	kronor	3: 79
varav $\frac{1}{10}$	»	0: 38
under mom. 4) Arbetslön i raffinaderier enligt ovanstående 0: 74 med avdrag av redan räknade 0: 28.....	»	0: 46
Ökningen av merkostnader utgör alltså per 100 kilogram raffinad	kronor	3: 70

Om den nu uträknade merkostnaden, kronor 3: 70, lägges till den av kommitterade uträknade kronor 5: 85, får man för Sverige en merkostnad per 100 kilogram raffinad av kronor 9: 55.

Då de kommitterade konstaterat det belopp, som enligt deras förmenande bör bringas i avräkning å det industrien tillkommande tullskyddet såsom naturlig merkostnad, erkänna de, att icke hela återstoden av det nuvarande tullskyddet kan bortelimineras, utan att det måste kvarstå till så stor del, att det dels skyddar för risken av åtskilliga påpekade »merkostnader, vilka icke tillåta en exaktare beräkning», dels lämnar ett överskott för industrien, tillräckligt för denna i dess konkurrens med utlandet och i övrigt lämpat att giva denna en tryggad ställning. Vid bestämmandet av den del av det för närvarande bestående tullskyddet, som bör kvarstå, hava de emellertid ansett sig icke kunna finna annan utväg härför än en enkel halvering av det enligt deras uträkning återstående beloppet 8.15 öre per kilogram raffinad. En vida fastare grund för beräkningen av denna del av det nödiga tullskyddet erbjuder sig emellertid osökt från annat närliggande håll.

Vid de underhandlingar, som föregingo avslutandet av Brysselkonventionen, visade sig, att största svårigheterna att komma till en överenskommelse lågo däri, att de stora sockerexporterande länderna icke ansågo sig kunna nedsätta sina skyddstullar. Efter stora ansträngningar och mycket ingående utredningar enades man emellertid slutligen om att det vore nödvändigt att för de större konventionsstaterna, såsom Tyskland, Österrike, Frankrike, Belgien och Holland, bestämma en skyddstull av 6 francs för raffinad. Fullkomligt i konsekvens härmed torde vara, att i Sverige en lika hög skyddstull bestämmes utöver den tull, som bliver nödvändig på grund av vårt lands naturliga underlägsenhet. Förut uträknade beloppet bör således ökas med kronor 4: 32, alltså till *kronor 13: 87*.

Beträffande tullen å råsocker få vi anföra följande:

Uti vårt grannland Danmark utgör importtullen å raffinad i enlighet med kommitterades utredning 10 öre per kilogram och på råsocker högst 5.90 öre per kilogram. Skillnaden är således 4.10 öre. Såsom de kommitterade konstatera, har på grund av de olika lagstiftningarna den danska sockerindustrien blivit tvingad till en stark koncentration, under det att den svenska blivit införd på en helt annan väg. Under sådana förhållanden torde något skäl väl knappast finnas, varföre raffinationsindustrien i Sverige skulle vara mindre skyddad än i Danmark. Härtill kommer, att tullen i Tyskland, utgörande i enlighet med Brysselkonventionens bestämmelse francs 6 = kronor 4:32, med hela sitt belopp måsta verka som raffinadtull, enär den enorma exporten av råsocker från Tyskland gör varje skydd för råsockerindustrien fullkomligt imaginärt, varemot raffinaderirörelsen mycket väl kan begagna sig därav, isynnerhet som för närvarande endast vissa specialmärken af raffinerat socker exporteras, isynnerhet sådana, som icke hava någon marknad i Tyskland.

Då det är alldeles givet, att det för tyska industrien skulle vara en stor fördel, om svenska såväl råsockertillverkningen som raffinationsindustrien förintades, är det stor sannolikhet för att från Tyskland försäljningar av raffinad kunna komma att göras till dumpingpriser.

I övrigt torde det väl i händelse av en sockerbrist inom landet vara bättre, att bolaget importerar råsocker än raffinad. I förra fallet kunna raffinaderierna hållas i gång, och bolaget behöver icke avskeda deras arbetare; i senare fallet skulle endast några lagerarbetare kunna erhålla sysselsättning.

I detta sammanhang torde böra bemärkas, att tyskt raffinadsocker på grund av de för Tyskland gällande billiga genomgångsfrakterna via Sassnitz-Trälleborg intager en mycket gynnad ställning emot det svenska.

Så utgör enligt från statens järnvägars utrikes godstaxebyrå den 14 i denna månad lämnade uppgifter frakten i 10 tonsvagnar från Stettin till Jönköping per 100 kilogram socker Pfennig 239
 under det att samma frakt från Stettin till Malmö är per 100 kilogram » 143
 vadan således det tyska sockret från Malmö till Jönköping har att
 erlägga en frakt per 100 kilogram av » 96
 eller efter en kurs av 89:10 per 100 kilogram kronor 0:85.5
 varemot frakten för svenskt socker i hela vagnslaster från Malmö
 till Jönköping utgör per 100 kilogram » 1:61

Frakterna per ångbåt till Norrlandshamnarne från tyska hamnar torde i allmänhet icke ställa sig högre än från Skånehamnarne.

På grund härav borde varje nedsättning av skillnaden mellan raffinadtullen och råsockertullen vara utesluten.

Beträffande den i kungl. propositionen föreslagna nedsättningen av siraps-tullen från 10 till 5 öre tillåta vi oss påpeka, att det av Kungl. Maj:ts år 1905 avlämnade nådiga proposition nr 76 alldeles tydligt framgick, att man då ansåg önskligt att söka åstadkomma en egen svensk sirapsindustri, och att Riksdagen genom att antaga det framlagda förslaget även godkänt den uttalade avsikten. Det ligger i sakens natur, att en sirapsindustri icke kan på en gång framtrillas. Många försök och dyrbara experiment hava varit nödvändiga dessförinnan. Sirapstillverkningen har emellertid faktiskt ökat, ehuru ökningen på grund av den svåra konkurrensen från utlandet varit jämförelsevis ringa. Under bibehållande av nuvarande tull torde man emellertid kunna förutse en utveckling av den inhemska tillverkningen, var-

emot, om nedsättningen bifalles, den svenska sirapstillverkningens dagar torde vara räknade.

Ett annat mycket naturligt resultat av sirapstullens nedsättande bliver givetvis en stark ökning av sirapskonsumtionen. Sockerhalten i sirap kan man i runt tal antaga till 70 procent. Ett kilogram sirap ersätter alltså $\frac{7}{10}$ kilogram socker. För 1 kilogram inom landet tillverkat socker betalas en skatt av 16 öre. För 1 kilogram socker i den från utlandet importerade sirapen skulle komma att i form av tull betalas allenast 7 öre (100 kilogram sirap kosta i tull 5 kronor och innehålla 70 kilogram socker, således gör tullen 7 öre per kilogram socker i sirap). Under dessa förhållanden har man naturligtvis att emotse en mångdubbling av sirapsimporten.

Då nu konsumtionen av socker och sirap stå i ett absolut sammanhang, torde man kunna med all säkerhet antaga, att för varje kilogram importerad sirap konsumtionen av svenskt socker kommer att minska med 0.7 kilogram.

Nu kommer staten visserligen att genom ökad tullinkomst på varje kilogram utöver den vanliga kvantiteten importerad sirap förtjäna i tull 5 öre, men lika säkert är det, att staten härigenom förlorar i sockerskatt 16 öre för 0.7 kilogram socker eller 11.2 öre. Statskassans givna förlust bliver alltså 6.2 öre per kilogram av den ökade sirapsimporten. Om därtill lägges den direkta förlusten av tullnedsättningen cirka 750,000 kronor, så torde det icke kunna förnekas, att staten skulle göra en tämligen dålig affär på den föreslagna tullnedsättningen.

Den förutsättning, varunder Kungl. Maj:t framlagt sitt förslag om tullnedsättningarna, att dessa skulle bäras av sockerindustrien ensam utan att i någon mån drabba vare sig det nu gällande priset å råvaran eller de för närvarande till arbetarne utgående lönerna, anse vi oss icke kunna med tystnad förbigå i denna promemoria, om den än icke kan sägas höra hemma i en rent siffermässig utredning om det tullskydd, som bör kunna för vår industri ifrågasättas. Vi vilja därför redan i detta sammanhang uttala, att det för oss alltid stått som en självklar sak och en naturlig rätt för oss liksom för en var annan, att vi få med våra leverantörer av vitbetor eller annat ävensom med våra arbetare uppgöra de avtal, vartill vid varje tidpunkt kan givas anledning.

Stockholm den 15 februari 1913.

Svenska sockerfabriksaktiebolaget
C. Tranchell.